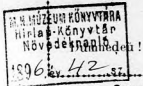

Prin noi înşine

LUMINA

Lumina lui

Christos lumina-

ză tuturor!

Organ eclesiastico-didactic, social şi literar. — Apare de două-ori pe lună.

REŢUL ABONAMENTULUI :

Pe un an 3 fl sau 6 corone

.. 1/2 .. 1 fl. 50 cr. 3 ..

Abonamente mai mici decât pe 1/2 an nu se primesc.

Redactor responsabil :

D. VONIGA.

Prim colaborator :

Prof. Dr. Elefterescu.

Redacţia şi administraţia :

GIULA (Gyula) str. Română nr. 2.

Manuscrisurile ne folosim şi ne retrimim.

Scrisorile nefrancate se refuza.

Şcolile noastre.

Asaltul de atac asupra celei mai puternice redută, asupra celui de mai mare încredere scut în lupta vieţii noastre culturale nu mai înceata, ci tot mai des şi cu mai multă putere se repetă.

Furtunile sunt vehemente şi naia, pe carea în marea vieţii noastre culturale pluitim, în mijlocul valurilor turbate e ameninţată cu naifragiu. Stânca slăbeşte când toate puterile isbescu-se în ea fără cruţare.

Instituţiunile noastre, cari ni împrumuta cultura —, şi deşteaptă în noi conştiinţa naţională, — şcolile noastre sunt ameninţate cu peire.

Ne fericit curent al ideii de stat magiar a infectat societatea magiara pe toate terenele ei de activitate, atat pe cel social şi cultural, cât şi pe cel politic şi de viaţă. cât sub influinţa acestuia şi în orbirea sa, întrebuiţând ori-ce mijloace fie acelea cinstite ori necinstite, pleacă nainte şi până la realizarea principiului de: „tot omul se fie om şi ungur“ nu cunoaşte cruţare şi uitând de drepturi, uitând de datorinţe zugruma şi nimiceste tot ce strein îi este în cale, căci aceasta o voeşte şi trebuie se o voească.

Dar se nu tragem vëlul, căci ştim sub acela ce fete negre şi întunecoasă sunt ascunse şi cunoaştem armele lor, cari în lupta ne dreapta le învêrt.

În faţa acestor grele atacuri, şi în mijloc situaţiei grele ce s'a croit şcolilor noastre române confesionale nu ne remâne decât se ne cunoaştem datorinţele, se usam de drepturile noastre fără preget şi se fim gata a ni jertfi pentru aceea dela care vieta ne atarnă.

Starea şcolilor noastre, trebuie se mărturisim, în multe locuri nu e fără excepţiune şi organizarea lor destal de primitivă.

Dela starea, dela poziţia şcolilor şi a corpului didactic, a învăţatoarei noastre va atârna şi soarta acestora. Se asigurăm dar şcolilor noastre o soarte mai deamnă, decât cum acestea în multe locuri o au, prin aceea, că vom asigura corpului didactic o poziţia mai deamnă de acela dela cere aşteptăm ca pentru noi pe sine se jertfească, aducând jertfe în scopul acesta şi învăţând a aprefia chemarea fie căru învăţator în parte, şi şfânta menire ce o are în general scoala în vieţa noastră culturală.

În timpul din urmă starea şcolilor noastre şi a corpului didactic, acolo, unde lipsa era adine simţita s'a îmbunătăţit într'o măsură destal de însemnata ridicându-se edificii de scoale noue, iar salariile învăţatoarei sistemându-se la minimalul prescrib de lege, cât aţi nici şcolile şi nici învăţatorii nu mai tângesc în aceea misera şi deplorabila stare în care trecural s'a ţinut.

Va să dică s'au făcut ameliorari impuse de lege. Dar jertfa noastră nu trebuie se fie impusa de lege civila, care poate se aiba şi alte tendente, ci ea trebuie se isvoresca din iubire cătră instituţiunile noastre culturale aprefiând menirea lor în viaţa noastră, şi amensurat acestora a ridica pe învăţatori la acel loc în societate, care dupa poziţia şi calificăţiunea lor li compete; iar nu lasaşi în mâna sortii, căci vai de acel popor, care nu ştie afla mijlocele pentru ridicarea şcolilor şi învăţatorilor sei, în manile carora este pusa eheea ce ni deschide calea spre pogres, şi dela care atarnă ridicarea şi întarirea poporului întreg.

Facând ast fel vom sta tari şi neclătiţi

în fața deselor furtuni și atacuri. Depe reduta noastră vom fălăi cu mândria steagului nostru glorios și naia ajunge-va la linan. Așa se fă.

D. Voniga.

Despre căsătoria

plăcerile și suferințele vieții familiare

Omul este o ființă asociabilă, și nu poate trăi izolat; un asociat mai onest, mai de încredere și mai de mângâiere însă decât în căsătoria, care pune în comun tot ce omul are mai sacru, mai iubit și mai plăcut, omul nici ca poate găsi. Din această asociațiune prin căsătoria se naște familia.

Căsătoria este instituită de odată cu omul început și s'ia încă din paradis, când Dd'eu a vălcut ca nu este bine omul să fie singur și-a făcut lui soția, care să îi fie ajutor, arătând prin aceasta că omul este creat pentru societate. Cu instituirea, căsătoriei se fondează și scopul propagării genului uman cum din bine curențarea lui Dd'eu: „Cresteti și vă înmulțiți și umpleți pământul” asupra primei porocă — se vede.

Căsătoria este fundamentul familiei, al moralei și culturai omului, esse temelua societăților și a staturilor, este fundamental întregii omeniri și fericii temporale și eterne.

Căsătoria afara de scopul înmulțirii genului omenesc, are menirea de a face căsătoriilor viețaa mai bună mai plăcută și mai fericită; prin ea se întarește unirea sufletelor între parinti, se poartă grija de buna creștere a copiilor și s'ia în de datorița a se supune mandatorilor drepte și legitime ale superiorilor, a iubi pe toți și a nu vătama pe timent.

Căsătoria fiind de la început considerată ca instituțiune Dd'nească, a fost considerată la toate popoarele de un act religios și înainte de venirea Domnului Christos; iar acesta a ridicat-o la demnitatea de sacrament; și ca atare din'preama cu toate dispozițiunile relative la esența și validitatea ei cade în competența organelor bisericești, pentru ca este promovarea și susținerea moralei și a religiozității, cari sunt încredințate bisericii.

Căsătoria mai contribuie la menținerea sănătății și este necesară pentru echilibrarea funcțiilor organice și ale facultăților intelectuale. Sa constatat ca oamenii căsătoriți traese mai mult de cât cei necăsătoriți; asemenea nebunia, ipochondria, isteria și sinucideraa atinge mai mult pe cei necăsătoriți.

Din punct de vedere moral, căsătoria este o instituțiune de înaltă moralizațiune; înaltă facultățile și caracterul, desvolta simțmintele generoase și devine păzitoare bunelor moravuri și a onoarei familiilor.

În știința S. Teologii, Căsătoria este taina prin care prin rugăciunea și binecuvântarea preotului se po-

goară asupra a două persoane ce se însoțesc, darul care întarește și sânteste libera lor legătură pentru ajutorul reciproc și legitima naștere și creștere de copii, spre înmulțirea membrilor bisericii lui Christos, și ajutorarea reciproca a celor căsătoriți.

Legătura căsătoriei se sânteste și se face spirițuală ca și legătura lui Christos cu biserica sa.

În elul de logodna (de credință) este simbolul iubirii neschimbata, căci precum inelul nu are nici început nici sfârșit, ast-fel legătura căsătoriei este legătura eterna și neinteruptă. Schimbarea inelului în timpul ceremoniei religioase, înseamna ca fie-care dintre cei logodiți se pune pe sine în posesiunea celuia lalt.

Venirea nurilor în biserica și aședarea lor în fața altarului, înseamna ca, căsătoria se lega în fața lui Dd'eu, de la care se așteaptă binecuvântarea.

Mirele sta de-a dreapta miresei; aceasta înseamna, ca barbatul este capul miresei, precum și Christos capul Bisericii (Ap. Pavel c. Efes.)

Luminările aprinse ce le tin nașit, sunt simbolul iubirii împrenată și al vieții curată, care este a se paștra în tot timpul căsătoriei.

Încununarea înseamnă întarirea legăturii căsătoriei în numele Santei-Treime, încununarea tetrapodului (caud d'eu preotul „Isaia Danțeste etc.”) înseamna bucuria spirițuală pentru încheerea căsătoriei; precum s'a bucur t neamul omenesc la intruparea Mântuitorului Christos, care s'ia logodit cu biserica. Sânta Evanghelie care este pusa pe masă în fața celor-ce cer binecuvântarea căsătoriei, este glasul Mântuitorului Christos; Sânta Cruce care este arma cea neinvinsă și apărarea creștinatății, este și căsătoriei scnt contra. spiritelor celor rele; iar Santele omni înseamna cerențua cea mai sacră a contractului încheat, subscris și sigiliat cu sinceritate în fața Sântului altar.

Așa dar căsătoria este cel mai sacru și mai străns legământ, a omului cu om, și în care stă cea mai nobilă indulcirea a vieței. În ea lucreaza unirea și reciproca aplicare, încrederea cea mai intimă și alipirea cea mai statornică.

Dar legământul căsătoriei este puternic, întemeat și prin natura, prin dobândirea de tit și prin legile sociale.

Căsătoria este începutul și culmea ori-cărei culturi. Ea face pe cel-ndut blând, și cel mai civilizât nu are alta oc-siune mai bună să-și arate blândetaa lui decât în căsătoria; iar în mijlocul fericii ce o simțim în căsătoria, chiar și nenorocirile sunt descousiderate, soartea soților este comuna precum țilele de fericii așa și cele de nenorociri; ori-ce furtuni ale vieței, ori-ce rade încałditoare ale bucurii îi ăting pe amândoi. Miseria și fericii unuia este miseria și fericii celuilalt.

Mari sunt grentățiile vieței, însă

amoroasă a căsătoriei leusurează pe toate. Căci emoții prea bine pentru cine te ostenești și pentru cine te îngrijești; iar sudorile, cari curg în ostenelele ăleii și la arșița soarelui nu le bagi în seama, emuscând ca ele curg spre veselia unei inimi și spre bucuria unei ființe ce o iubesc.

Căsătoria face pe om mai uman, îl apropie mai cu caldura de omenire și de fericire. Fericirea se înalță și viața se înmulțește, când prin noui născuți începe o viață nouă în casa căsătoritilor.

Legământul căsătoriei face pe om mai religios și mai bun, căci grașorele lui nu' fac numai pe el nenorocit, ci și pe inima aceea, care s'a incredințat lui.

Dar, vai de legământul acela care aduce neamire în casa și nemulțămire în inima căsătoritilor. Așa dar, trebuie bine judecat acest pas care hotărăște pentru toată viața omului.

Barbatul trebuie să fie religios și moral, ca și altfel este capabil de orice fără de lege, de orice nedreptate; este în stare să-și vândă soția și copiii, să lase și să-și împingă la miseria.

Iar femeia imorală și ireligioasă este ca un monstru ce se naște, este un rezăam nesigur al bărbatului, și înaintea altorului cununii de o banuită credință.

Fără credință în viață, fără înbire în căsătorie și fără speranța la moarte nu este fericire și mântuire.

Săut este scopul căsătoriei, nu numai pentru susținerea neamului omenesc, ci mai mult pentru reciprocă fericire și morală desevteregită.

Demnă de respect este căsătoria, căci ea s'a așezat de Dumnezeu, care a pus în natura omului eterna și divină aplicare spre asociere.

Legământul căsătoriei este cel mai important, ca și este cel mai intim care se poate încheia între oameni. Printre altele înseamnă căsătorii într-un loc fericirea vieții lor; ei împart toate de o potrivă, precum binecuvântările, așa și defăimările, precum bucuria așa și lacrimile, precum gloria așa și umilirea, precum abundența așa și lipsa; umbra împreună pe aceeași cale și numai la marginea mormântului se desface nedespartitul lor legământ pentru viața prezentă.

Căsătoria este cel mai frumos, cel mai sânt și mai durabil legământ de amiciție consacrat de manele naturii și ale religiei. Așa dar căsătoria fericită este cel mai înalt bine al vieții pamăntești; iar cea nefericită este cea mai chinuită stare în această lume.

Omul trebuie să fie cu mare luare a mințe în alegerea căsătoriei, și în orbirea patinelor și lacrimii sale asemenea legământ, care îl va ținea în lanțuri până la moarte, să nu facă.

(va urma.)

Predică poporală.

— Despre post. —

Precum izvoarele dau naștere paraclor și acestea viitorul mai mari, cari varsându-se la un loc formează marea: astfel intrupul omului ivindu-se un rău mică acesta dă naștere la mai mare, până când formează marea reoțelor, marea amară a vieții.

Trupul omului, ca materie supusă stricăciunii, e o nala, portat și isbit de valurile furioase ale vieții și aruncat de vântul poftelor în vârtejul reoțelor, unde lasat fără îngrijire, se frânge și cutunda, ducând cu sine la poveră sufletul, chipul și asemanarea lui Dumnezeu, pe care'l poartă în sine.

Dar, S. Maica Biserica i-a pus o puternică anghiră, pe carea folosind-o la vremea și locul cuvenit, va scăpa de perie și ori cât se vor bate de ea valurile își va putea continua calea către limaulul fericirii. — Postul și infranarea este anghiră puternică, care strânge trupul și sufletul de valurile păcatelor, și numai cel ce postind se înfrânază să mântuiește, căci „Ce folos are omul celce poartă în păcatele sale și iarăși, merge și face aceleași?” Despre acest scut al nostru despre postul adevărat, vom a ve vortă scrieri iubitorilor rugându-ve să fiți cu luare a mințe.

* * *

Trupul omului e compus din carne și oase. În timp sunt simțiri alimentate de sânge ce ni împrumută viața. Cea ce este aburul pentru locomotiva, aceea e sângele pentru trupul omului, aceea puterea mișcătoare.

Cu cât locomotivă i-se va da mai mult și mai ferbinte abure cu atata va grabi mai tare în drumul său, așa, ca lipsind grizea, un arare-ori, poate și crăpa împingând moarte împrejurul său, astfel e și cu trupul omului: Cu cât va continua mai mult și mai ferbinte sânge, cu atata poate aduce mai îngrabă perire, trupului, ma chiar sufletului, dacă nu' vom înfrâna. Dar' precum puterea aburului se poate slabi prin defragerea focului, astfel se poate slabi și puterea nutritivă a simțurilor prin post și prin înfrânare detragându-i se nutrețul și beutura domolindul ast-fe și împedcându-i în inclinațiile lui înspre primedtia.

Strenosul Adam, pentru mâncare a fost gonit din raiul deslăterilor pamăntești; înse nu pentru ca a mâncat numai, căci mâncarea, e absolut de lipsa pentru susținerea corpului, ci pentru-ca a mâncat mâncare oprită, și astfel prin ne ascultare păcătând a perdit și raiul deslăterilor cerești, și a avut trupul prin mâncare iar sufletul prin neascultare. O, și de câte-ori ne otrăvim și noi trupul prin mâncare și beutura, car sufletul prin poftă și faptele rele; și prin calcarea poruncilor amândone de odată.

Dar bine se fiu înțeleș și se nu cada cineva în rătăciră din nepreciepe abținându-se dela mâncări grase și unsuroase — sub pretest sau în credința de a poști

— iar dela-beutori nu, căci nimic nu-i folosește, pentru-că, cum am dîs, prin înfrînarea dela mîncări, sînge le devenind mai subțire mai domol, beutura îl face cu atât mai turbat, și mai accesibil de a aduce întreg trupul în stare de asalt, și atunci în inima se naște gînduri rele, și din aceste : vorbe, clevețe, mînia, pîsmă și ura nu va rămănea apoi nici ceartă, bataile, aprinderile, uciderea, adulterul etc. Atunci ce ne-a folosit înfrînarea dela mîncări? Abțîndu-ne chiar și dela beuturi, dscă nu ne înfrînam faptele rele prin, cari vătămăm prin Dumnezeu și pe desaproapele, nimic nu folosim căci, „Nu de acest fel de post (adeca de felul mîncărilor) am ales ea, dîce Domnul, ci : care desleaga toata legătura nedreptății, desleaga lezăturile cele cu sîla făcute. lasa pe cei subjugăți slobodi“ (Isaia 58, 6.)

Dar eata avarul, care în toată viața lui se înfrîna dela mîncări și beuturi; Ce vom dîce despre el? — Toate sunt date omului spre bine. Avarul are ce mînce și bea, dar pentru ca se-și aduce comora, nu da trupului seu hrana cuvenita, care în mesura cuvenita e dată omului spre folos trupului; avarul de sgarci ce e, nu face mila seracului și lipsitului, și chiar pentru aceasta înfrînare alui greu pecatuește căci „strînge comori și nu știe cum le aduna.“ (Ps. 30, 10.) și le aduna poate și pe cît ne iertate. Ce ai facut dară; o avarule căci te-ai prea înfrînat? Ai postit? — Nu! „Rumpe toata scrisoara cea cu nedreptate, frînge ce-lu flamând pâinea ta și pe seraci ce-l fara de casa baga-ți în casa ta, de vești pe cel gol, îmbraca-ți,“ (Isaia 58, 6—7) și te-ai înfrînat, ai postit; o! fa ca Zachei vameșul.

Va dîce cine-va: Mulțemesse lui Dumnezeu, ca de câte-ori postese faptele rele le încunjur, și seracilor fac mila. Foarte bine. Dar dacă în vom în treba: oare nu șta ranit inima cu poște rele? ce va dîce ore? Va întreba, că și poștele nasc pecate? — Da, căci: pofta buna e pomul vieții* (Pld. Sol. 13, 12.) iar cea rea nu vătămă sufletul. Au nu știți, că Dumnezeu poruncind „se nu poștești nimic din cele ce sunt ale desaproape-lui teu“ (Decal) oprește numai pofta frumșeții și averii streine? prin urmare pofta rea, care face, ca postirea cu stomacul, nimic se nu ni foloseasca, dacă de aceea nu ne vom abținea.

S_e ve arat acum. cum greșim chiar atunci când nu mîncam ceva oprit în posturi, și cum dacă am mîncea am face bine :

Eată un morbos care ar mîncea ceva bun, dar fiind post, nu-și „îndrăgănește.“ O, biet slabănu, au nu ști, ca ce nu se iarta mînia; celialalt ise iarta? Ce-lu senatos îl suna porunca bisericăsa care ne obliga a ținea postul, iar tu fiind slabit de boala, ai lipsa de nutrimēt cît de bun, ca se te intramîi, și cînd vei fi deplin sănatos, atunci-păzește porunca postului.

Greșesc în urma și acei parinți, cari înfrînându-se pe sine dela mîncări grase și înfrîna și pruncii lor. Pruncii trebuiesc nutriți cîtde bine-ca se se desvoalte,

căci ei nu au cunoștiință și putere de a face pecate; Multe-sunt neiertate — iertate,* și iertate-neiertate, de multe ori și multura.

Am arătat pe scurt, ca omul fiind vas ales alui Dumnezeu trebuie se se țena pe sine curat. Am arătat, ca prin înfrînarea poftelor și patimilor pecatuoase pos-tim mai mult decăt prin înfrînarea dela mîncări grase, căci prin nemăcare contribuim numai la slăbirea pot-telor și faptelor rele. Drept aceea „cînd postitî nu fiți ca fatarucii triști, ca-și smolese fețele lor, ca se se arate omenilor ca postese“ (Mat. 9, 19.) și ca postul nostru se fie încoronat, se nu încetam a ne ruga lui Dumnezeu în toata vremea. Împlițiți dar faptele le gii și ale îndurării totdeauna rugându-ve, și postul vostru va fi deplin. Astfel postind veți posti, nu dîle, ci în toată viața și respłata bună nu va întărđia. Amin!

Gavril Bodnariu
păsoch gr. or. rom.

Sfaturi morale.

Cum trebuie se ne purtăm viața.

Căt este de dulce a trăi, a cugeta și a simți! Vom trăi ca se ne sustinem natura, vom cugeta ca se cunoastem adevărul, vom simți ca se iubim virtutea.

Dimineața ne vom deschide inima ca se simțim cu mare bucuria de a fi și a putea face binele. Scara ne vom da somnului cu mulțamire de a fi trăit în nevinovăția; a doua dî vom lucra ca se facem binele ce ce nu am făcut în dîna trecuta.

Vom simți bucuria din toate bunătățile vieții fără mîndria și fără nedreptate; ne vom lipsi de cîte nu avem, fără se ne mîh-nim și fără se fim invidioși.

O adevăr, fi-ne lumina spiritului nostru! o virtute, fi sufletului nostru singura hrana, o bună voință, o iubire, o amicție fiți voi singura ocupațiune a vieții noastre!

Se întindem a noastră bunavoința peste toți oamenii ca se putem fi totdeauna cu inima plină de dulceața de a iubi.

Se simțim cea mai mare fericire pentru norocirea aproapelui nostru, vedëndul mulțamit. Vom plînge pe nenorocit ce nu l putem ajutara, și ne vom împartăși de suferințele lui; și ast-fel ușurându-ți durerea, vom uita pre cel reu și ale lui fapte.

Vom trăi ca se iubim ce este bun și placut ca ura și pîsmă totdeauna închisa se afle inima noastră; vom suferi nedreptatea celor-lalți fără a ne plînge, căci aceștia sunt destul de pedepsitî prin a fi rei.

În fericire se fim dulci și simțitori, ca se fim demni de dînsa; în nenorociri vom fi răbdători și curajoși, ca birui se putem.

Să nu fim învidioși în contra evenimentelor vieții, căci nu știm și nu cunoaștem nici cauza, nici scopul lor.

Vom privi cu toată atenținea la îngrijirea naturii pentru cea mai mică din creațurile sale, ca să nu ajungem vre-o dată a ne crede părăsiți :

Vom admira lucrările și virtuțile omului, curajul, geniul și sublimitatea ideilor sale, pentru ca sunt semnele lui. O tu, care te-ai degradat prin viciu, păcat și fapte rele, grîi, că amintirea (pomenirea) ta va fi ștersă din memoria noastră, ca se nu ne rușinăm de a noastră ființă.

O speranță! umple inimile noastre de siguranță, ca ne vom petrece viața în nevinovăție, ca se ne însușim de o nespăsa dorință de a trăi: Inima noastră se nu se obosească nici o dată de a face binele. Vom privi viața cu un bine trecător, care-l vom pierde fără părere de reu, pentru că l'am făcut prețuit și ne-am bucurat de densul.

O, tu ce regulezi a noastră ursită, da-ne mai multe datorii, ca se avem și multe caute de mulțămire! Mai bine se încetăm din viață, de cât se săvârșim o crimă. Să nu fim nici o dată atât de lași, cât se facem nenorocirea unei ființă viuitoare. Înelăciunea se nu afle nict o dată loc în inimile noastre; minciuna se nu fie în gura noastră, caei precum suntem, așa vom câștiga.

Să iubim biserica și națunea, caei acestea ne fericesc.

Prof. Dr. Elefterescu.

Ideea religiunii la diferitele popoare.

Isvorul etern al religiei adevărate este Dumnezeu. Facerea și organizarea lumii acesteia este rezultatul voinței sale sfinte. D-zeu, a creat lumea și pe om, pentru-că cest din urmă vedend și cunoscend puterea sa nemarginită, se-l adora ca pre un tata, dela care-și vede atarnată existența și se clădească altarul credinței în inima sa. În cele ce urmează me voi încerca a arăta, cum feluritele popoare cu diferite grade de cultură în desosebire chipuri au adorat o ființă, fără ca ele se alba, cunoștința absolută despre existența aceia, au adorat, o putere, o deitate, care nu este alta decât numai Dumnezeu.

În esunerea mea me voi provoca la bărbăți ca autorități și de ale caror valoare vorbesc operele lor neprețioase.

Încep cu Joan Locke genialul pedagog al seculului al 17-lea, ale cerui idei au dat direcțiune filosofiei pozitivă ulterioară. El a anunțat principiul ca ideea

despre religione există la toate popoarele și ca aceste sunt născute de-odată cu omul de-și câțiva misionari puerocend dela cele existente, au dechelat, ca un popor sau altul a tu a re nict un fel de religione, sau ca a puțină cunoștință despre Dumnezeu și despre viața viitoare. Acesta afirmare a lor în urma scrutărilor mai temeinice s'a dovedit de falsă, și de present e combatută cu desevărire, fiind-că astfel de popor, care se nu alba nici o religione sau cunoștință despre acea, calătorii mai noui, în întreg continental nu au aflat.

Lubbock în epul sea universal îșiară mai multe popoare selbatice cu totul în stare primitivă, la cari cunoștința religiunii lipsece cu totul, sau cunoștința religiunii așa e de puțină încât au potea deice, ca absolut n'au nict un fel de cunoștință despre religione și D-zeu.

Tylor în opul seu despre „Originea culterei” după date temeinice ale calătorilor mai conștiențioși, îl combat, arătand că: popoarele aminite de Lubbock din contra, au cunoștințe religioase, se închina oare-căreiua deități, și aceasta o dovedește prin faptul, ca a aflat la dănele aminite datini, cari învolvă în sine un oare-care cult religios.

Scrutătoriiului mezoloz il este a greu, au putem deice imposibil a-și căștiga cunoștință despre religionea popoarelor selbatice, fiind-că naitea străinilor în decomon tin în secret misterele aceia. Numai după un timp, o osteneala îndelungată și posederea perfectă a semnelor și mimica cuvintelor patognonice și onomatopoeice ce constituie limba lor primitivă, îl succede străinulu a descoperi încetare velu misterielor religiunare, și atata trada înai nict un scrutător nu își pune, fiind ca timpul și împrejurările nu permit a face aceasta. Tocmai pentru acea, cu cea mai mare bagare de seamă trebe se primim asemenea informații, cari dovedesc ca: calătorii sau n'au voit, sau n'au putut pe deplin penetra în misterele religioare ale resp. ivului popor. Așa și de asemenea afirmări nu de mult se potea ceti despre locitorii insulei Madagascar și Brazilia, de-și cesti din urma așa de retrași se arătau, încât străinilor nict musica nu au voit-se li-o arate, și ast-fel e probabil ca principiele religioare cu atât mai puțin, temându-se de profanare.

Calătorul Samuel Backer vine în contradicție cu afirmările sale, caei din cele urmatore se dovedesc clar ca: popoarele de pe marginele Nilulu, adică egiptii (a caror cult religios categoric îl trage la îndoiială) au datini și credințe religioase, caei altcum de unde și-ar basa calătorii mai zelosi și neprecupați afirmarea ca aduc jertve spiritelor bune și rele, ca cred întru Dumnezeu superior creaturii, care ca celelalte spirite adese convin în padurile lor; ba chiar antecălătorii lui Backer au descris clar datinele religioase a acestor popoare.

În tocmai astfel s'a dovedit și la alte popoare selbatice, la cari mai înainte negu religiunea și datinele religioase, de-și le-au avut, pentru-ca până acuma nu sau aflat popor care-după cum au aminit-se nu alba cât de puțină cunoștință religioară. — aceasta este și natura de-și susține afirmarea lui Locke, — pentru-ca poziția omului în natură și cunoștința acelei poziții e o mărare necontestabilă.

Când omul a devenit la convingerea și cunoștința de sine, a vedut lupta elementelor naturii: mania cereiului arătată prin tunete și fulgere, au simțit puterea vântului, puterea străicătoare a apei, cu spaima privea marea de foc, carea se estindea preste întreaga padare

din tresnetul unui lemn și astfel și-a vedut debilitatea și nepotința sa față de elementele naturii. După prăpastie a privit în jurul său, și a cautat puterea aceia mare, care a născut elementele naturii la o astfel de luptă. Dar nu aceia la fost prima neputere care se căgăte la cele cerești, fiindcă gradul de cultură pentru o astfel de neputere încă nu' lipsit, ci, antai se esamina pe sine, și a găsit o filosofie mai profundă, a observat, ca persoana lui voește, și voința lui aduce în mișcare mâinile în tocmă ca picioarele. sevrșește una sau alta după cum ti este voința. — Neputend descoperi cauza celor întemplate în inși și ființa sa, numai după aceea au privit în natură, dar în natură, el n'a vedut alta decât ființe asemenea lui. Cugătare-i copilărească în tot obiectul a vedut o ființă. Nu numai animalul și ci și lemmel, la chiar petrilor și stâncilor le atribuie voința liberă întocmai ca omului. Că aceasta este așa, nu provoac la dăca unui îndogen din Caplandia care a dăca un calatoriu — care își facise observare contra caldura celei mari — „Nu vorbi contra caldurei, soare, că de loc se va ascunde, și vânt rece îl va înlocui.” — Aceasta pricipere nu'va la popoarele seltice și la condus la adorarea idoloilor d. e. au rugat peatra să nu fie așa grea, arborele săl umbrească leul, tigral și hiena să fie mai indulgente față de el. După vederile lor tot obiectul potea să fie pentru om un idol, atribuindu-i putere mistica și supranaturală, care-l, poate ajuta în necaz, și mântui din nevoi.

Ca un obiect să fie, se devina idol atunci opinia publică trebuie să presupuna în acel obiect o putere misterioasă o putere mai mare ca a omului, și la care omul se întoarce în rugămintă pentru de al ajuta în eventual-le necazuri. — Dar precum întrun obiect poate fi ceva bun, întocmai așa poate să fie și rea d. e. locuitorii insulei Smatra la morbos chiama vrajtorii, iar din corpal celui mortscot petrii ort spin, fiindcă în a acele consista dinhal cel rea. În amare d. din acest tratament al morbosilor, logica s'atonașe ne îndruma se conchidem, ca acest popor are credința în spiritele rele.

Asemenea datini se observă și la mai multe popoare seltice. Un alt esemul despre adorarea obiectelor nefințali putem aminti popoarele din America nordică, cari văpșed cu roșu o peatra rotună o agrareș și o numesc de „mos” al lor, și aduc sacrificii, o adora. Sub adorarea acestei petri și atribuirea numelui de mos, credem ca e a se-și intelege D-leu, pentru ca și în timpurile noastre icoanele din biserică-sunt astfel zugrăvite, ca un „mos”, adică ca e latră, ca din eternitate.

Locuitorii Siberiei din partea ural altaica, încă sunt adoratori ai petrilor; aceștia decate-ori calatoresc își pun în șandă două și petri și anume: una o sculptată și înfățișează capul unui om, iar a 2-a e un patrat, ambele sunt învelite în penzuri roșii și verzi. Dar adorarea petrilor au fost chiar și la „Hindici, la Arabi și la Evrei.”

(vezi mai sus.)

T. Tzaldan.

Concursul nostru.

Dare de samă.

În urma publicării concursul nostru, în Luna Ianuarie a. n. e-au sosit patru operate și anume trei eclesiastice (predicii) și una didactica [tratat pedagogic], cari amnșurat prescrieselor publicate

în concurs spunându-ne unei critica din partea comisiunii designată spre acest scop, primind de la aceea următoarea,

Dare de samă :

Lăudă la strictă și conștientă censurare operatele concurente la premiul de un galban de 10 corane publicat în concursul pentru premiul al „Luminei” am aflat că predicele cu textul: „Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este la ceriuri” și: „Jubește pe de-aproapele tei ca însu-ți pe tine” lipsite fiind de orice forma retorică deo parte, iar de alta nici dezvoltatei a le dechera de demue pentru obținerea premiului dar le restituim Redacției fara nici o recomandare nici chiar de a li da lor spre publicare în ziarul „Lumina.”

Plicurile au rămas neatase și autorii acestora necunoscuți.

Predica cu textul: „Lucurează neincetat cu credința în bunătatea și dreptatea lui D-deu” de și lipsita de formele retorice în compunerea ei, dar dezvoltarea fiind destul de îngrijită o recomandăm on. Red. spre publicare. Premiul însă nici acesteia nu i-lam putut vota din cauza defectelor formei.

La desfacerea plicului am aflat că autorul acestei lucrare e:

Dl. Mihailu Pațașan

preot gr. ort. r. în B.-Comloș

Operatul didactic cu loșica :

„Da-mi școala, și-ți voi schimbă lumea” ne-a dispuzat de la critica mai detaliată. Plicul rămăne închis și autorul ne cunoscut.

Comisia editatorescă
a „Luminei”

Cronica.

Efect. — Donoș notițe din „Cronica” nr. 1 și 3. al ziarului nostru nu a rămas fara efect asupra sp. persoana atinsa în acelea. — În alaturarea unei scrisori, în care ni-se înaparte cu multa grația epitele de „jurnalisti „parțiali” „meseriosi” etc. — ni-se restituie și nrul ziarului cu remușcări penumneră, înse fara dementarea și combaterea celor cuprinsă în amintitele notițe. Ne înclinăm aceste serioșități! Cât pentru vii tor, asiguram on. public, ca atunci, când vorba va fi de vindicarea ranelor și apărarea drepturilor acolora în a căror serviu cu devotament vom a sta — de ast-fel de epitele nu ne vom feri.

Esamene de calificățiune învețătorească. La esamenele de calificățiune învețătorească de est-imp tinute în 1/2 febr. și zilele următoare a. c. la institutul pedagogic din Arad, sau prezentat 30 indiviți dintre cari — cum ni-se scrie — un prestat esamenul cu succes următorii: A. Balzan, G. Stan, Z. Leu, Gavr. Mureșan, Tr. Nicodin, Stefan Gavrila [inv. în Ecica] Fl. Buița, I. Micoroin, A. Micloș [Pil], I. Radocrici, I. Bere, P. Costin, Șt. Gherga, N. Firu, Ev. Popovici, T. D. omocoș G. Hodrea, P. Lazar, Stefan Ardelean și G. Lazar.

Gratulațiun noilor învatoarii urându-le putere de a putea munci cu succes și pe prea gelur lor ternu de activitate, al instrucției poporului român.

Esamene preotești. Esamenale de calificare preotească se vor ține la 20 și următoarele zile ale lui Febr. a. c. st. v. în Arad. La examen vor fi admisi toți teologii absolviți, cari și-au însușit pe fișele lor pentru acest scop până în 31. Ian. a. c. v. la ven. Consistor gr. ort. rom. în Arad.

Nou administrator protopopesc. Cuvioșia Sa DL. arhiepiscopul, vicarul episcopesc Iosif Goldis, prin cercetare aduce la cunoștința tuturor ofițerilor parohiale și prin acestea, poporul din protopopiatul Tiuței [Bihor], ca în urma absolvirii la cetera sa a Dnii T. P. a. ca la dela cond. mai departe a vacantului protopresbiterat, care după moartea fostului pîpp L. Vessa isca concedit — și pîna la deplinirea acestui post de pîpp, conducerea protopresbiterului a concedit-o Dnii Nestor Porumb asesor consistorial și paroh în Tulca.

O rugare. În primăvara anului trecut am fost cerut succursal amicilor și foștilor elevi pentru eternizarea memoriei decedatului profesor de teologie Athanasiu Tuducescu.

Rog acum pe toți domnii, cătra cari m'am adresat la timpul meu, să binevoiască a-mi remite listele, ca rezultatul pozitiv ori negativ deopotrivă, ca se-mi pot face socoteala publică și realiza scopul creștinesc. Arad 10 Februar 1895. Romul Ciorgariu profesor.

Apel. În primăvara anului trecut s'a emis de către Dl. Prof. R. Ciorgar un „Apel” pentru eternizarea memoriei prof. de teologia în Arad Athanasiu Tuducescu prin ridicarea unei cruce asupra rămășițelor pămîntesti a celui neîntai, iar acum pentru a cunoștința despre acest neîntai și creștinesc fapt și pe acei amici și elevi ai fecitului defunct, carora din greșală, ori din lipsa cunoștinței ubicuității lor nu li-s'a putut trimite apelul ni-se cere publicarea acestuia la-1:

Connilitioni! În sgomotul vieții, viu a resuscitat memoria unui fost iubit coleg și amic, a fie iertatului de piă memoria profesor de teologia în Arad. Athanasiu Tuducescu. Me adresez cătra voi foștii și elevi și amici, pentru cari a nuncit și trăit până la ultima sa respirație: se-î ridicăm o cruce asupra remășițelor pămîntesti, un simbol al legăturilor noastre sufletesti și dincolo de mormânt. Iar dacă darnicia voastră ar prisosi, atunci din acel prisos am înțea un beneficiu de pîne pentru un școlar gr. ort. român din cercul Vascaului, carele frecventează gimnasiul din Beius, cu care beneficiu sa ridicat și iubitul nostru defunct, — ca în caritate să fie susținut numele lui.

Începutul acestui act de pietate la făcut amicul, pururea gata de jartă pentru tot ce este frumos, bun și creștinesc, George Lazaru avocat în Vinga, prin depunerea sumei de 20 fl. în „Memoria lui Tuducescu,” la banca Victoria.

Connilitioni! În luptă vieții de care toți de o potrivă o înduram, un spirit înalt cași a lui Athanasiu Tuducescu ne va înalța și pe noi cu spiritul; iar binefacerea va revarsa binecuvîntarea cerului asupra cursului ce avem se-î împlinim. Veniți se lum spirit din spiritul seu și se împloram grația cerească prin tapte bune!

Contribuirile. Ve rog a le trîmte la adresa mea, despre cari voi face socoteala publică la timpul seu..

Dat în Arad, în septemăna luminată a anului 1894. **Romul Ciorgariu,** profes. teol. și **Arhiepiscopul Albrecht.** Cel mai vecin reprezentant al Casei Habsburg, reorganizatorul armatei imperiale, eroul încoronat del Custozza, Santa-Lucia, Mortara Novara, unchiul Măscății Sale al Monarhului nostru — Arhiepiscopul Albrecht, la 18 febr. a. c. în etate de 78 ani a încetat din viață în vila sa din Aro.

Cadavrul defunctului în 29 febr. a fost balsamat și așezat pe catafalcul ridicat în saloaul palatului seu din Aro, de unde Sămbata la 23. febr. a fost transportat la Viena, unde în 26 febr. a. c. spre vecinicia odicnă sa înmormîntat.

Poporul român ai cîru multi fu ai dest aprefaiți pentru virtutile lor militare de acest Arhiepiscop și mare barbat ș'a deșis tributul seu de dolia și în bîre eroului perdut.

Bibliografia

Primim un „Apel” pe care din cauza spațiului îngust îl publicăm în urmatorul extract numai:

Preavenerat Cler român și iubit popor român!

Am scris un op de mare preț pentru tine iubit popor românesc, pentru tine, care, prin Domnul, ești credincios, care iubești beserica și instituțiunile ei sante.

Tu iubit popor care cu bucuria ceteci cartile cele bune, iata îți dau cartea cea mai bună, cea mai frumoasă „Vieța sântilor.”

În care ca într-o oglinda adevărată a vieții creștinești în mod ușor vei vedea și afla calea, care duce la cer; vei înveța cum trebuie se exerciam și între greutățile vieții virtuțile de frunte ale iubirii.

Vieța sântilor e o gradină, în care florile și poamele vieții creștinești îndulcesc pre privitor, e galea-ria eroilor, în care pentru îndemnarea nepoților strălucesc icioanele și armele ostesilor lui Christos.

Știu ca vei plange iubit popor cetind suferințele acestor eroi a creștinătății, dar știu și acea ca suferințele lor te vor îndemna se iubești și mai tare pre Dumnezeu și se te lipești și mai tare de beserica, afară de care nu ai năntuire. Eu nu me tem ca tu vei lăsa beserica ta, care de seții te-au apărut, te-au doicit și te-au scutit. Însă cum dîce S. scripura: Leul âmbla rîcnind, ca se îngheșă pre cel slăbi la credința

A sosit timpul ca credința creștina de noi se se înnar-meze. Dîcșă spiritul vechiu distrugator va rîmpe sigi-lul preștîit, atunci trebuie se afle, și va afla în ca-lea sa spirital martirului. — Amintirea timpurilor tre-cute este înarmarea poternica pentru viitor!

O armă tare îți dan și eu iubite popor . . . ar-

mele martirilor . . . dar o dan nu numai tie, ci și inteligenței noastre, careia îi spun sincer, cumcă acum s'eu în viitorul nu prea departă mulțimea cea desbrăcătă de moralitate: va da semnalul cel dintâi, și va striga: jos cu bisericile, jos cu preot. jos cu domni! Se vor reinota icoanele sechilor celor dintâi, ba deja stau înaintea noastră în jurnalistica pagana, care batjocorește tot ce e sânt și creștinesc și se bucură de duritățile cu cari se ataca locurile sante și persoanele bisericesti.

Clerul și inteligența trebuie se înarmeze: pre poporul nostru și se-l pregătescă la lupta cea grea a apărării credinței.

La acesta îl va îndemna cetirea „Vițeii sântilor!“. Este neșus de mare folosul sufletesc, dacă explicăm poporului viața sântilor, cu acesta îl îndemnăm a urma exemplele marelui a acelora.

Pre masa din chiliele noastre, pre grîndile din casciorile poporului nostru se află poesii și jurnale iar Sânta scriptura numai ici cole, apoi viața sântilor nicairi, pentruca atare op cu litere latine încă nu sa edat.

Un ajutorul bunului Domneșeu îl voiă eda eu. Opul este gata și de la bunavoia Preav. cler, a inteligenței și a poporului va atârna se-l pot da sub tipar.

Opul întreg va sta din 70—80 côle de tipar, și-l voiă eda în trei tomuri, cuprîndînd fie-care tom viața sântilor de pre patru luni și va fi de 20—30 côle de tipar.

Voiă începe cu lunile Septemvrie—Decemvrie, și asa mai încolo, și dacă voiă fi partinit, sperez cumcă pan' la finea anului va eși de sub tipar opul întreg.

Prețul opului întreg va fi 4 fl. 50 cr.; iar a tomurilor singurate 1 fl. 50 cr. s'eu trei corbune.*

Cerând bunavoia și partinirea tuturora, cu iubire frățescă rămân

Sat-Sugatag (p. u. Akna-Sugatag, Maramureș) luna Februar 1895.

Titu Budu

vicular maramureșului

A apărut ediția a II. din :

„Drepturi și datorințe“ manual de constituție civică și bisericăscă pentru scoalele poporale de: Dr. Georgiu Popa.

Concurse

pentru parohii și posturi învățătorești

Consistoriul eparchial gr. or. rom din Arad publică concurs pentru deplinarea parohiei de cl. III din **Fadimac** cu termin de alegere pe ¹²/₂₁ Marte a. c.

Datațiunea: Una sesiune de 30 jupere pământ; intravilan parohial; dela 180 are câte ¹/₄ meț porumb în bômbe și strolele usate.

Recursele sunt a se trimite pîna la ⁵/₁₇ Marte cu adresa com. parohial Dni L. Șepețan adm. prtpș în Kizetó.

Pentru deplinarea Stației învățătorești dela scoala gr. ort. r. din **Moșnița** inspectoratul **Timișorii**, comi-

*] Coala de pronunțare se află și la Red. „Luminea“, care primește însumări la abonament.

tetul parohial de acolo, în conțelegere cu Dr. Tr. Pu-fici inspector de școale publica concurs cu termin de 30-de zile dela prima publicare în foaia „Bis și școala,

Datațiunea: Salar 200 fl.; 20 chible grăt 60 fl.; 20 chible porumb 40 fl.; 20 metri lemne 50 fl.; 2 jupere pământ 20 fl.; gradina și un intravilan; pentru conf. și script. 10 fl.; cuartir cu 2 odai și cămăra; dela inmormentarii 1 fl.; După moartea pensionatului inv. noul ales va mai folosi 2 jug. pământ 20 fl.

Recursele sunt a se trimite cu adresa com. par. of. prtpșes în **Timișoara** [Fabric]

Comitetul parohial din Topolovețul-mare [insp. Belințului] în conțelegere cu L. Șepețan adm. prtpș publica concurs pentru deplinarea stației inv. de acolo cu termin de alegere pe ⁵/₁₇ Marte c.

Emolumintele: în bani 192 fl.; pentru conf și script. 15 fl.; pentru lemne 64ft; 29 m. m. grâu și porumb 2 jupere pământ arator; gradina; cuartir șișigra dina de legumi; dela inmormentarii în com. matra 40 cr.; în filia **Topolovețul-mic** 50 cr.;

Posta Redatiei.

Tuturor colaboratorilor nostri externi. Ve rugam ca onoare, se bine-voiți a ni trimite lucrări cât se poate de scurte, ca se le putea publica fără înterperere. Ne-a sosit o gramada de material, din care, cea mai mare parte a lucrărilor prea estuie fiind, suntem nevoiți a le pune ad acta. În special onorabilii profeți sunt rugați la aceasta în compunerea predicilor.

„**Mariana**“ Rem. inv. rr. cat. [Nasend.] Vi-sau spedit și înca de domoeri. Posta sau perbut ori vor fi reținuti andeva. Vi-i mai trimitem odată.

Dni P. A. Syrku prof. S. Petersburg [Rusia.] Am primit cu plăcere. Celea cerute vi-sau trimis. Sincere salutari.

Dni M. B. pres. la L. Nu se poate.

Dni G. Dabrin [Volia.] Nul de proba ni lipsește cu de săvirgie și a-ist-fid sici îl mai putem trimite. Pentru cele-balte cuprinse în preputa Dialețiți multumim, una însă îți noteză, ca e mai greu a lucra decât a mânca. Salutare frățescă.

Dni Cassian Moldovan [nr. [Magyar-Ujfalau.] Noi vi-am espedat toți numerarii și vii mai spedam odată dela 1—4. Poate rețiți porta și Dv. vina, deoarece nu ni comunicăți o adresă completa. Afara de nume și comuna trebuie să ne spumeți posta și comitatu caei știți diti dela postă ușor dănușe cu scrisorile fara adresă suficientă.

R. I. Papp și T. Muntean Covasin. Foarte bine, așteptăm bucoros, numai se fie.

Dni Joan Bogza teolog și inv. Măntuilor. Am înțeles poziția grea și stările regretabile în jurul celei amintite în scrisoare. Vom menea cu pretenția și-nd nu avem cătra cine ne adresa. Ca re puteți scapa de atâtea neplăceri, nu întârziati cu punerea în lucru a lucrărilor intențione ce o așteți cu Dl. G. Morar. — Pentru celea promise la finea epistolei sincere mulțumiri. Primim cu bucuria — Strângere de mîna.

Dni Petrea dela Cluj. Vi-sa trimis.

Proprietar și editor:

D. VONIGA.